

Strasbourg, 2 decembrie 2022

**CONSILIUL CONSULTATIV AL
JUDECĂTORILOR EUROPENI (CCJE)**

**Avizul CCJE nr. 25 (2022) *privind libertatea de
exprimare a judecătorilor***

**Traducerea a fost realizată de un colectiv de judecători din cadrul
Asociației Forumul Judecătorilor din România**

Cuprins

I. Introducere.....	3
II. Domeniul de aplicare și scopul avizului	3
III. Prezentare generală a reglementărilor și practicilor naționale.....	4
IV. Principii generale	6
V. Limitări ale libertății de exprimare/cazuri controversate	8
1. Declarații în legătură cu litigiile judiciare.....	9
2. Declarații privind dezbaterile publice.....	10
3. Declarații cu privire la probleme de interes pentru justiție ca instituție.....	10
4. Critica publică a sistemului judiciar/colegilor judecători.....	11
5. Mandat politic activ / fostul mandat politic.....	11
VI. Apărarea independenței judiciare ca obligație legală și/sau etică a judecătorilor, asociații de judecători și consilii pentru justiție	12
VII. Obligația etică a judecătorilor de a explica justiția în fața publicului.....	13
VIII. Utilizarea rețelelor sociale de către judecători	14
1. Libertatea de exprimare a judecătorilor offline și online	15
2. Elaborarea liniilor directoare pentru utilizarea rețelelor sociale de către judecători.....	15
a) Definiția rețelelor sociale	14
b) Aplicabilitatea regulii generale privind obligația de rezervă a judecătorilor	14
c) Adaptarea comportamentului judiciar la provocările specifice ale rețelelor sociale comunicare	15
d) Sugerarea unei utilizări transparente a rețelelor de socializare (condiționată).....	16
e) Sublinierea importanței formării judecătorilor în utilizarea rețelelor sociale....	16
IX. Recomandări	17

I. Introducere

1. În conformitate cu mandatul dat de Comitetul de Miniștri, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) a pregătit acest Aviz privind libertatea de exprimare a judecătorilor.

2. Avizul a fost pregătit pe baza avizelor anterioare ale CCJE, a Magna Carta a Judecătorilor CCJE (2010) și a instrumentelor relevante ale Consiliului Europei, în special Carta europeană privind statutul judecătorilor (1998) și recomandarea al Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind judecătoria: Independență, Eficiență și Responsabilități, Raportul Comisiei Europene pentru Democrație prin Lege (Comisia de la Veneția) privind libertatea de exprimare a judecătorilor (CDLAD(2015)018). De asemenea, ține cont de Principiile de bază ale ONU privind independența sistemului judiciar, Principiile Bangalore de conduită judiciară și Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, care privește și exercitarea libertății de exprimare de către judecători¹. În plus, sunt avute în vedere Ghidurile fără caracter obligatoriu ale Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă (UNODC) privind utilizarea rețelelor sociale de judecători și rapoartele Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (ENCJ). În sfârșit, Avizul se bazează pe jurisprudența Curții Europene din Drepturile Omului (CEDO).

3. Avizul ține seama și de răspunsurile membrilor CCJE la chestionarul privind libertatea de exprimare a judecătorilor și a rezumatului acestor răspunsuri, precum și a proiectului preliminar întocmit de expertul desemnat de către Consiliul Europei, dna Jannika Jahn.

II. Domeniul de aplicare și scopul avizului

4. Avizul tratează libertatea de exprimare a judecătorilor și discută principalele aspecte privind exprimarea judiciară. Acesta abordează obligația legală și etică a unui judecător de se pronunța pentru a proteja statul de drept și democrația la nivel intern, dar și la nivel european și internațional. Avizul analizează exprimarea judiciară privind chestiuni de interes pentru justiție, precum și subiecte controversate de interes public și examinează obligația de rezervă a judecătorilor. Avizul privește expresia judecătorilor atât în interiorul, cât și în afara instanțelor. Avizul urmărește să ofere îndrumări generale judecătorilor, precum și un cadru larg pentru o discuție continuă asupra parametrilor care trebuie avuți în vedere atunci când judecătoria își exercită dreptul la libertatea de exprimare. Acest Aviz nu urmărește să stabilească nivelul inferior al libertății de exprimare a judecătorilor.

5. În sensul prezentului Aviz, obligația de rezervă este definitivă ca îndatorire de rezervă impusă judecătorului fie chiar de către autoritatea judiciară, fie de către legiuitor. În ceea ce privește criteriile juridice, Avizul se bazează pe jurisprudența europeană Curtea Drepturilor Omului (CEDO). În ceea ce privește opiniile privind orientările etice și recomandările exprimate în acest Aviz, CCJE se bazează pe constatările proprii. (Auto)Rezerva judiciară include noțiunea de discreție judiciară, rezervă sau moderație.

6. În abordarea libertății de exprimare a unui judecător individual, Avizul ia în considerare interesele parțial concurente și parțial complementare implicate. Acestea includ dreptul fiecărui judecător la libertatea de exprimare; dreptul publicului de a fi informat despre chestiuni de interes public; dreptul la un proces echitabil, inclusiv un proces imparțial și tribunal independent; și prezumția de nevinovăție. Avizul analizează și principiile care stau la baza acestor drepturi. Principiul separării puterilor susține libertatea de exprimare a judecătorilor, dacă o chestiune de interes public, cum ar fi funcționarea sistemului de justiție, se pune în cauză. Statul de drept asigură egalitatea tuturor (cetățeni sau actori de stat) în fața legii.

¹ Raportul Raportorului Special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48.

Eficacitatea sa depinde în parte de încrederea publicului în independența și autoritatea justiției. Separarea puterilor presupune atât independența judiciară, cât și libertatea de exprimare a judecătorilor, acestea rezultând într-o tensiune între obiectivul de a împiedica judecătorii să se comporte ca politicieni și, în același timp, cel de a susține libertatea de exprimare a judecătorilor ca probă a independenței judiciare.

7. Avizul tratează, de asemenea, situația judecătorilor care vorbesc sau scriu în numele asociațiilor profesionale, instanțelor judecătorești sau consiliului judiciar. În schimb, nu privește judecătorii pensionari pentru că ei beneficiază de același drept la libertatea de exprimare ca toate celelalte persoane, cu excepția informațiilor confidențiale dobândite în exercitarea atribuțiilor lor.

8. În condițiile în care publicul poate să nu facă întotdeauna distincția clară între un judecător acționând în calitate privată sau profesională, Avizul are în vedere declarațiile judecătorilor ca fiind făcute în calitatea lor de titulari ai funcției publice.

9. Avizul nu abordează chestiuni referitoare la raționamentul judecătorilor în cadrul hotărârilor judecătorești pronunțate, întrucât aceasta este îndeplinirea unei îndatoriri judiciare și nu o exercitare a unui drept individual.

10. În sensul prezentului Aviz, termenul mass-media cuprinde tipărirea, difuzarea și media online, inclusiv servicii de streaming audio și video².

III. Prezentare generală a reglementărilor și practicilor naționale

11. Răspunsurile membrilor CCJE la chestionarul pentru pregătirea prezentului Aviz³ oferă o imagine de ansamblu asupra stării actuale a reglementărilor și practicilor statelor membre.

12. Statele membre ale Consiliului Europei garantează judecătorilor dreptul la libertate de exprimare. Sfera de protecție variază între statele membre. În multe state, aceasta acoperă manifestările de opinie extrajudiciare, făcute în privat sau în public, în legătură cu funcția profesională, precum și declarațiile extrajudiciare făcute în numele sistemului. În unele țări, judecătorii au imunitate judiciară pentru orice declarații în cadrul instanței, cu excepția situației în care se constată reaua-credință.

13. Libertatea de exprimare a judecătorilor este limitată în scopul păstrării confidențialității a procedurilor, a chestiunilor judiciare interne și a drepturilor procedurale ale părților la proceduri. În toate statele membre, judecătorilor le este interzis să divulge informații confidențiale dobândite în exercitarea atribuțiilor lor care sunt relevante pentru procedurile pendinte și care ar putea încălca drepturile părților la procedură. Judecătorii au obligația de a păstra confidențialitatea deliberărilor.

14. În marea majoritate a statelor membre, judecătorii sunt supuși unor obligații legale și/sau etice de rezervă⁴, menite să mențină independența și imparțialitatea sistemului judiciar și încrederea publicului în aceasta, precum și buna administrare și prestigiul sistemului judiciar. Normele privind exprimarea opiniilor făcute de judecători variază de la un stat membru la altul.

² CCJE adoptă definiția mass-media, astfel cum este prezentată în Anexa I la Recomandare CM/Rec(2022)11 al Comitetului de Miniștri privind principiile pentru mass-media și comunicare guvernamentală, alin. 4.

³ A se vedea la <https://www.coe.int/en/web/ccje/opinion-25-on-the-freedom-of-expression-of-judges>.

⁴ Mai precis, aceste limitări sunt prevăzute de constituții, prevederi statutare, coduri de conduită, coduri de etică ori de convenții judiciare de lungă durată.

15. Ca regulă generală sau practică, majoritatea statelor membre interzic sau solicită judecătorilor să se abțină de la a-și prezenta observațiile proprii cu privire la procesele aflate pe rol, sau a procedurilor în curs de desfășurare. Unele state membre extind această normă la cauzele soluționate, inclusiv la cele ale altor judecători. Cu toate acestea, unii fac o excepție pentru discutarea jurisprudenței ca parte a activității academice a judecătorilor, ca profesori de drept, sau într-un mediu profesional. În multe state, judecătorii sunt supuși obligației etice sau convenționale de a nu răspunde criticilor publice la adresa cauzelor lor.

16. Măsura în care judecătorii pot participa la discuții publice privind aspecte de interes politic sau social, legea, sistemul judiciar sau administrarea justiției și își pot exprima opiniile cu privire la aceste aspecte în mass-media variază de la un stat membru la altul. Același lucru este valabil și pentru dreptul judecătorilor de a avea un mandat politic sau de a participa la demonstrații politice.

17. În unele țări, judecătorii sunt, în general, obligați să se abțină de la a se angaja în dezbateri politice controversate, inclusiv, printre altele, de a muștra public alte organe ale statului într-un mod ostil sau de a interveni în politica de partid prin sprijinirea sau criticarea anumitor partide, sau politicieni. În alte state membre, judecătorii trebuie să se asigure că evită să dea impresia unei poziții ferm deținute cu privire la o anumită chestiune. Câteva state membre permit judecătorilor să comenteze public cu privire la propunerile legislative sau la lege în general, în special atunci când o asociație de judecători face aceste observații. Chiar dacă este permis, statele membre raportează că judecătorii rareori fac declarații publice cu privire la chestiuni politice.

18. În majoritatea statelor membre, judecătorii pot prezenta observații cu privire la aspecte legate de sistemul judiciar, de buna administrare și independență a acestuia, sau de separarea puterilor în stat, cu condiția ca critica lor să se bazeze pe fapte și argumente și ca funcționarea internă a sistemului judiciar să nu fie dezvăluită. În unele state membre, exprimarea publică în anumite circumstanțe este interpretată ca o datorie etică, în special ca răspuns la atacurile politice asupra sistemului judiciar. În acest scop, judecătorilor instanțelor superioare li se acordă uneori o mai mare libertate de exprimare. Cu toate acestea, în unele țări, un astfel de comportament a condus la critici publice. Prin urmare, nu este neobișnuit ca judecătorii să epuizeze mecanismele interne, dacă sunt disponibile în cadrul sistemului judiciar, înainte de a interveni public sau de a păstra tăcerea atunci când sistemul judiciar intenționează să emită un aviz instituțional formal.

19. Criticile publice la adresa colegilor judecători sau a sistemului judiciar au fost o sursă de îngrijorare. Criticarea altor judecători sau a altor actori din sistemul de justiție, cum ar fi procurorul sau avocatul apărării, este considerată ca fiind lipsită de etică sau o încălcare a convenției de lungă durată în unele state membre, în special atunci când este exprimată pe un ton lipsit de respect, înjositor și insultător sau dacă transmite o imagine în general negativă a întregului sistem judiciar.

20. În majoritatea statelor membre care au răspuns la chestionar, judecătorii nu trebuie să fie membri ai partidelor politice sau să desfășoare vreo activitate politică, deoarece acest lucru este considerat ca subminând independența sistemului judiciar sau că afectează negativ încrederea publicului în sistemul judiciar. În unele cazuri, regula constituțională sau statutară a incompatibilității se extinde în mod explicit la apartenența la organele legislative, sau executive la nivel european, național sau local. În măsura în care sunt considerate incompatibile cu funcția lor judiciară, unele țări permit judecătorilor să dețină mandate politice dacă se suspendă din profesie. Dintre acestea, unele state membre supun judecătorii obligației etice de a păstra reputația sistemului judiciar. Unele țări permit unui judecător să se implice în activități politice în paralel cu funcția lor judiciară. În acest caz, acestea solicită judecătorilor să evite ca activitatea lor politică să interfereze cu îndeplinirea imparțială a atribuțiilor lor judiciare.

În mai multe țări, judecătorii sunt supuși interdicțiilor de a participa la adunările publice, în special atunci când acestea sunt de natură politică.

21. Folosirea social media reprezintă un subiect de îngrijorare actuală. În mai multe state membre, există o utilizare din ce în ce mai frecventă a platformelor de comunicare socială de către judecători. Cu toate acestea, puține coduri de conduită oferă orientări practice specifice în această privință. În acest caz, acestea aplică obligația generală de constrângere judiciară sau solicită prudență pentru a evita o încălcare a independenței, imparțialității sau încrederii publice în sistemul judiciar.

22. Puține state membre observă o creștere a restricțiilor legale sau etice privind libertatea de exprimare a judecătorilor. În schimb, în mai multe state membre, restricțiile judiciare au fost relaxate, ceea ce a dus la o implicare publică sporită a judecătorilor, în special în platformele de comunicare socială. În general, multe state membre consideră că necesitatea unei discuții privind etica judiciară, cu stabilirea unui conținut adecvat și a limitelor libertății de exprimare a judecătorilor, ca o sarcină importantă.

23. Au fost raportate unele cazuri în care judecătorii au suferit sancțiuni disciplinare din cauza unei declarații pe care au făcut-o. Spre exemplu, declarațiile în instanță din timpul procedurilor care au pus sub semnul întrebării imparțialitatea judecătorului, cum ar fi remarcile rasiste, au condus la proceduri disciplinare. Înainte de a impune o măsură disciplinară, în majoritatea statelor membre, autoritatea disciplinară ia în considerare natura și gravitatea restricției privind libertatea de exprimare, inclusiv elemente precum poziția specifică a judecătorului, conținutul și modul declarației și contextul în care a fost făcută, precum și natura și gravitatea măsurii disciplinare pe care autoritatea intenționează să o impună. Demiterea unui judecător poate avea loc numai în ultimă instanță.

IV. Principii generale

24. Astfel cum este consacrat la articolul 10 din CEDO, orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept include libertatea de a avea opinii și de a primi și de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice și indiferent de frontiere.

25. Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru progresul acesteia și pentru dezvoltarea fiecărei persoane⁵. Rezultă că excepțiile de la această libertate trebuie interpretate strict, iar necesitatea oricăror restricții trebuie stabilită în mod convingător⁶.

26. CCJE adoptă o opinie largă cu privire la domeniul de aplicare personală a dreptului la libertatea de exprimare a judecătorilor ca drept individual⁷. În consecință, un judecător se bucură de dreptul la libertatea de exprimare ca orice alt cetățean. Dreptul la libera exprimare a judecătorilor se extinde la opiniile personale exprimate în legătură cu exercitarea funcției lor și dă dreptul judecătorilor să facă declarații în afara instanței, precum și în instanță, atât în public, cât și în privat, și să se implice în dezbateri publice și în viața socială în general.

27. Cu toate acestea, caracterul instituțional și guvernamental al funcției judiciare conferă un caracter ambivalent libertății de exprimare a unui judecător individual. Declarațiile judecătorilor

⁵ V. CtEDO Handyside v. Regatul Unit, 07.12.1976, cererea nr. 5493/72, § 49.

⁶ V. CtEDO Stoll v. Elveția [MC], 10.12.2007, cererea nr. 69698/01 § 101, reiterată în Morice v. Franța [MC], 23.04.2015, cererea nr. 29369/10, § 124.

⁷ Cf. CtEDO Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12; Wille v. Liechtenstein [MC], 28.10.1999, cererea nr. 28396/95, § 62. Potrivit CtEDO, simpla eliberare /destituire din funcție, i.e. declarații făcute în legătură cu atribuțiile administrative, nu este acoperită de libertatea de expresie garantată de Articolul 10 al Convenției EDO, cf. Harabin v. Slovacia, 20.11.2012, cererea nr. 58688/11 § 151.

pot avea un impact asupra imaginii publice a sistemului de justiție, deoarece publicul le poate percepe, în general, nu numai ca evaluări subiective, ci și ca evaluări obiective și le poate atribui întregii instituții.

28. În funcția lor oficială, judecătorii au un rol important în societate ca garanți ai statului de drept și ai justiției⁸. Însăși esența profesiei de judecător este capacitatea de a privi subiectele litigiilor într-o manieră obiectivă și imparțială. Este la fel de important ca judecătorii să fie văzuți ca având această capacitate⁹. Acest lucru se datorează faptului că au nevoie de încrederea publicului în independența și imparțialitatea lor pentru a avea succes în îndeplinirea atribuțiilor¹⁰ și în menținerea autorității sistemului judiciar de a soluționa litigiile juridice sau de a stabili vinovăția sau nevinovăția unei persoane în urma unei acuzații penale¹¹. Rezultă că judecătorii trebuie să afirme aceste valori prin comportamentul lor¹². Prin urmare, este legitim ca statul să impună judecătorilor o obligație de rezervă care să acorde atenția cuvenită rolului lor în societate¹³.

29. Având în vedere premisele menționate mai sus, "îndatoririle și responsabilitățile" menționate la articolul 10 alineatul (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) capătă o importanță deosebită pentru declarațiile judecătorilor¹⁴. În ceea ce privește restrângerile legale privind libertatea de exprimare a judecătorilor, prezentul articol prevede că acestea trebuie să fie prevăzute de lege și sunt necesare într-o ordine juridică democratică pentru a servi unui scop legitim. Printre obiectivele legitime, astfel cum sunt definite la articol, se numără menținerea autorității și a imparțialității sistemului judiciar, precum și protecția confidențialității procedurilor. În plus, drepturile altora, cum ar fi garantarea prezumției de nevinovăție, servesc drept obiective legitime pentru restrângerea libertății de exprimare. În absența unui scop legitim, restrângerea dreptului la liberă exprimare a unui judecător poate apărea ca o represiune ilegală împotriva judecătorului pentru critici nedorite¹⁵. În majoritatea statelor membre, restricțiile etice privind libertatea de exprimare a judecătorilor sunt orientate către scopuri similare¹⁶.

30. Limitarea libertății de exprimare necesită justificare. În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), o ingerință este considerată necesară într-o societate democratică atunci când răspunde unei "nevoi sociale presante" și este "proporțională cu scopul legitim

⁸ V. CCJE Magna Carta, parag. 1; v. și CtEDO Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 164.

⁹ Cf. CtEDO Castillo Algar v. Spania, 28.10.1998, cererea nr. 28194/95, § 45; și cuvintele celebre ale Președintelui Lord Hewart: "Justice must not merely be done but must also be seen to be done", R. v. Sussex Justices, ex parte McCarthy, (1924) 1 K.B. 256 at 259.

¹⁰ Cum este recunoscut și de CtEDO, v. Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 164; Kudeshkina v. Rusia, 26.2.2009, cererea nr. 29492/05, § 86, Morice v. Franța [MC], 23.04.2015, cererea nr. 29369/10, § 128-130; Kyprianou v. Cipru [MC], 15.12.2005, cererea nr. 73797/01, § 172.

¹¹ CtEDO Morice v. Franța [MC], 23.04.2015, cererea nr. 29369/10, § 129; Di Giovanni v. Italia, 9.7.2013, cererea nr. 51160/06, § 71

¹² Cf. Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 cu privire la judecători: Independență, Eficiență și Responsabilitate, parag. 21 și parag. 69 al memorandumului explicativ. V. și Principiile de la Bangalore cu privire la Conduita Judiciară, parag. 1.6, 2.2, 2.4, 3.2, 4.6 ; Principiile de Bază asupra Independenței Sistemului Judiciar, principiu 8; Art. 4.3 Carta Europeană asupra Statutului Judecătorilor; Asociația Internațională a Judecătorilor, Carta Universală a Judecătorilor (1999, updated 2017), art. 3-5, 6-2.

¹³ Cf. raportul Comisiei de la Veneția asupra libertății de expresie a Judecătorilor, CDLAD(2015)018, parag. 80–81; CtEDO, v. Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 162, și pentru limitele de apreciere lăsate statelor.

¹⁴ CtEDO, v. Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 162.

¹⁵ V. CtEDO Miroslava Todorova v. Bulgaria, 19.10.2021, cererea nr. 40072/13.

¹⁶ Ca Principiile de la Bangalore, unii dintre aceștia se referă la demnitatea funcției de judecător, în loc de autoritatea funcției de judecător, parag. 4.6. – Principiile de la Bangalore. Pentru confidențialitate, v. parag. 4.10.

urmărit¹⁷. Proportionalitatea unei măsuri impune ca aceasta să fie cea mai puțin restrictivă măsură¹⁸.

31. Rezultă că un echilibru trebuie stabilit între dreptul fundamental al unui anume judecător privind libertatea sa de expresie și interesul legitim al unei societăți democratice de a păstra încrederea publică în sistemul judiciar¹⁹. Principiile de la Bangalore conțin două considerații fundamentale în această privință. Prima este dacă implicarea judecătorului ar putea în mod rezonabil submina încrederea în imparțialitatea sa. A doua, dacă această implicare ar putea să expună în mod inutil judecătorul la atacuri politice sau l-ar face nepotrivit cu demnitatea funcției judiciare. Dacă aceasta este situația, atunci judecătorul ar trebui să evite o astfel de implicare²⁰. Așadar, întrebarea ce trebuie pusă este dacă într-un context social specific și în ochii unui observator rezonabil și informat, judecătorul a desfășurat o activitate care i-ar putea în mod obiectiv compromite independența sau imparțialitatea²¹. Câteva criterii importante de luat în considerare sunt modalitatea de formulare a declarației, precum și circumstanțele, contextul și întregul fond împotriva căruia s-a făcut afirmația, incluzând poziția unui judecător relevant²².

32. Pentru a ajunge la un echilibru rezonabil, gradul în care judecătorii pot și ar trebui să fie implicați în societate necesită o atenție specială²³. Ar trebui luat în considerare că declarațiile publice ale unui judecător pot contribui la protecția statului de drept și la separația puterilor.

33. Remediile procesuale, precum recuzarea sau abținerea, ar trebui preferate unei încălcări generale și preventive a libertății de expresie a judecătorilor, scopul fiind de a evita astfel de situații.

34. Definierea conținutului și regulile privind libertatea de expresie, precum și restricțiile etice privind profesia ar trebui făcute chiar de judecători sau de asociațiile profesionale²⁴.

35. Când este evaluată o ingerință, proportionalitatea sancțiunii sau alte măsuri ar trebui, de asemenea, examinate. Sancțiunile nu ar trebui să aibă efect inhibitor pentru exercitarea libertății de expresie de către alți judecători, adică nu ar trebui să împiedice alți judecători de la exercitarea sa în ceea ce privește administrarea justiției și a sistemul judiciar²⁵. Opiniile exprimate în consonanță cu recomandările din acest Aviz nu ar trebui să fie subiect al măsurilor disciplinare.

V. Limitări ale libertății de expresie / cazuri controversate

¹⁷ CtEDO, v. Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 158.

¹⁸ 8 Cf. CtEDO Perinçek v. Elveța [MC], 15.10.2015, cererea nr. 27510/08, § 273.

¹⁹ V. Opinia CCJE nr. 3 (2002) ș.u., în mod special pc. 28, 33. Echilibrul impus de CEDO a fost subiect al studiilor de specialitate, v. între alții Anja Seibert-Fohr, Judges' Freedom of Expression and Their Independence: An Ambivalent Relationship, 89-110, și în ceea ce privește folosirea social media Jannika Jahn, Social Media Communication by Judges: Assessing Guidelines and New Challenges for Free Speech and Judicial Duties in the Light of the Convention, 137-153, în : Rule of Law in Europe - Recent Challenges and Judicial Responses, Elósegui/Miron/Motoc (eds.), 2021

²⁰ Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraful 134.

²¹ Opinia CCJE Nr. 3 (2002), paragraful 28.

²² Cf. hot. CtEDO Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 166; Wille v. Liechtenstein [MC], 28.10.1999, cererea nr. 28396/95, § 63.

²³ V. Opinia CCJE Nr. 3 (2002), paragraful 28; Carta europeană privind statutul judecătorilor, paragraful 4.3 (comentarii explicative), statuează că judecătorii nu ar trebui să devină proscriși sociali sau civici.

²⁴ V. Guide on How to Develop and Implement Codes of Judicial Conduct, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2019, p. 14-16.

²⁵ V. hot. CEDO Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 167. Aceasta a fost situația în Kudeshkina v. Rusia, 26.2.2009, cererea nr. 29492/05, unde aplicantul judecător a fost exclus din funcție după ce a chestionat public independența sistemului judiciar, § 99.

36. Pentru a ajuta judecătorii să stabilească un echilibru între dreptul lor privind libertatea de exprimare și scopul menținerii încrederii publice în independența și imparțialitatea lor, ar trebui îndrumați cu privire la declarațiile care ar putea conduce la recuzare (secțiunile 1 și 2), la declarațiile care ar putea afecta negativ autoritatea și reputația sistemului judiciar (secțiunile 3 și 4) și exercitarea mandatelor politice care ar ridica probleme în ce privește separația puterilor (secțiunea 5).

1. Declarațiile legate de cauzele judiciare

37. CCJE accentuează că judecătorii ar trebui să se abțină de la comentariile care ar putea afecta sau ar fi rezonabil de așteptat să afecteze dreptul la un proces echitabil al oricărei persoane sau o cauză în curs pe care o soluționează²⁶. Declarațiile făcute de un judecător cu privire la o cauză în curs de soluționare, incluzând tonul și contextul declarației, pot afecta acest drept, așa cum a decis și Curtea EDO²⁷. Se subliniază că în exercițiul funcției, judecătorii trebuie să manifeste maximă discreție cu privire la cauzele pe care le judecă, cu scopul de a păstra o imagine de imparțialitate. Judecătorii ar trebui să se comporte în așa fel încât să evite crearea unei impresii că ar avea prejudecăți ori părtinire într-o anumite cauză. Dacă un judecător în mod public sugerează că și-a format deja o opinie nefavorabilă cu privire la o cauză pe care o judecă, atunci declarația sa justifică în mod obiectiv teama persoanei acuzate cu privire la imparțialitatea sa²⁸. Rezultă că CCJE susține cerințele stabilite în Comentariile la Principiile de la Bangalore, referitor la aceea că un judecător trebuie să manifeste o atitudine detașată, lipsită de părtinire, imparțială, deschisă și echilibrată în aparițiile sale²⁹, în special când există o legătură cu o procedură în curs.

38. Simplul fapt că un subiect sau o problemă este aptă să devină obiect al unei cauze viitoare nu este suficient să împiedice judecătorul să își exercite libertatea de expresie, mai ales atunci când probabilitatea ca un judecător să dea o sentință într-un asemenea cauză în viitor este scăzută.

39. Atenția sporită este cerută în contextul unor procese în curs, în special în investigațiile penale, în care există cerința garantării prezumției de nevinovăție, prevăzută la articolul 6(2) CEDO³⁰. În procedura penală, judecătorii trebuie să acorde atenție specială alegerii cuvintelor dacă doresc să informeze publicul asupra procedurilor înainte ca o persoană să fi fost judecată și găsită vinovată de o anumite infracțiune³¹. Pronunțările asupra vinovăției persoanei acuzate înainte de proces sunt contrare articolului 6 CEDO³².

40. Comentariile judecătorilor asupra unor cauze soluționate, altele decât ale lor, nu ridică în mod necesar probleme de imparțialitate. Comentarea unei cauze este legată direct de activitatea profesională. În activitatea lor profesională, judecătorii au dreptul să emită comentarii constructive și respectuoase asupra cauzelor soluționate.

²⁶ V. Opinia CCJE Nr. 3 (2002), para 40, cf. Principiile de la Bangalore, paragraful 2.4.

²⁷ V. hot. CtEDO Olujić v. Croatia, 5.2.2009, cererea nr. 22330/05, §§ 59 et seq; cf. Buscemi v. Italia, 16.9.1999, cererea nr. 29569/95, § 68; Lavents v. Laetonia, 28.11.2002, cererea nr. 58442/00, § 119.

²⁸ Cf. CtEDO Lavents v. Letonia, 28.11.2002, cererea nr. 58442/00, § 119; Buscemi v. Italia, 16.9.1999, cererea nr. 29569/95, § 68.

²⁹ Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraful 136, de asemenea, paragrafele 45, 65, 71; Principiile de la Bangalore, paragrafele 2.2, 2.4.

³⁰ V. CtEDO Poyraz v. Turcia, 7.12.2010, cererea nr. 15966/06, §§ 76-78; Fatullayev v. Azerbaidjan, 22.4.2010, cererea nr. 40984/07, §§ 159-162; Lavents v. Letonia, 28.11.2002, cererea nr. 58442/00, §§ 126-127.

³¹ V. CtEDO Daktaras v. Lituania, 10.10.2000, cererea nr. 42095/98, § 41; Butkevičius v. Lituania, 26.3.2002, cererea nr. 48297/99, § 50.

³² Cf. CtEDO Previti v. Italia (dec.), 8.12.2009, cererea nr. 45291/06, § 253.

41. Judecătorii ar trebui să arate circumspecție în relațiile cu presa și să se abțină de la orice fructificare personală a relațiilor cu jurnaliștii³³. Publicul nu ar trebui să rămână cu impresia că judecătorul a încercat să influențeze soluția într-o cauză prin media.

42. CCJE este de acord cu Curtea EDO că judecătorii ar trebui să se abțină de la a apela la presă în ceea ce privește propriile cauze, chiar și provocați fiind³⁴. Dacă media sau membrii interesați ai publicului critică o decizie, un judecător ar trebui să evite să răspundă la critici, scriind presei sau răspunzând întrebărilor jurnaliștilor³⁵. Judecătorul ar trebui să răspundă așteptărilor legitime ale cetățenilor prin decizii clare și logice³⁶. În orice caz, când judecătorii sau hotărârile lor sunt criticate în mod nedrept, consiliile magistraturii și/sau președinții instanțelor au o obligație instituțională să clarifice faptele și să păstreze imaginea unei magistraturi cu autoritate și independență, de asemenea, în dezbaterile publice. Suplimentar și în cazuri excepționale, când un judecător este defăimat sau denigrat, el/ea are dreptul să se apere și să își protejeze integritatea ca orice cetățean. Judecătorii ar trebui să beneficieze de suport instituțional cu privire la acest aspect.

43. Informațiile confidențiale dobândite de judecător în desfășurarea activității nu trebuie folosite sau dezvăluite de judecător pentru vreun motiv care nu este legat de activitatea sa.

44. Sub nicio formă, judecătorii nu vor fi forțați să explice public considerentele hotărârilor pronunțate.

2. Declarații privind dezbateri publice

45. Principiile democrației, separației puterilor și pluralismului impun libertatea judecătorilor de a participa la dezbateri publice³⁷. În orice caz, principiul separației puterilor cere judecătorilor să se abțină a se comporta ca politicieni ei înșiși când vorbesc în public. De aceea, un echilibru rezonabil trebuie să fie realizat între gradul în care judecătorii pot fi implicați în dezbaterile publice și nevoia de a fi și de a fi văzuți ca independenți și imparțiali în exercitarea îndatoririlor³⁸. Conținutul și contextul unei declarații date capătă relevanță specială în această privință³⁹.

46. Datorită poziției lor unice într-o democrație bazată pe statul de drept, judecătorii au pregătirea și ca atare responsabilitatea de a contribui la îmbunătățirea legii, apărarea drepturilor fundamentale, a sistemului legal și la administrarea justiției⁴⁰. De aici, cu condiția să își mențină independența și imparțialitatea, trebuie să le fie permis, chiar trebuie să fie încurajați să participe la discuții asupra legii în scopuri informative și educative⁴¹ și să își exprime perspectiva și opiniile asupra imperfecțiunilor din aplicarea legii, să perfecționeze legile și, în aceeași măsură, sistemul judiciar.

³³ Opinia CCJE Nr. 3 (2002), paragraf 40.

³⁴ Pentru jurisprudența CEDO, v. Lavents v. Letonia, 28.11.2002, cererea nr. 58442/00, § 118; Buscemi v. Italia, 16.9.1999, cererea nr. 29569/95, § 67.

³⁵ Cf. Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 74.

³⁶ Cf. Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 74.

³⁷ Cf. CtEDO Previti v. Italia (dec.), 8.12.2009, cererea nr. 45291/06; cf. Opinia CCJE Nr. 18 (2015), paragraful 42.

³⁸ Cf. Opinia CCJE Nr. 18 (2015), para 42; Opinia CCJE No. 3 (2002), paragrafele 30 ș.u., v. paragraful 33.

³⁹ V. Raportul Special ONU asupra independenței judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, paragraf 42.

⁴⁰ V. Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 156.

⁴¹ Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 139.

47. În toate declarațiile de interes public, judecătorii ar trebui să se exprime cu prudență, moderație în ton, echilibru și în mod respectuos. Ei ar trebui să se abțină de la afirmații discriminatoare, politică, prozelitism filosofic sau religios ori militantism.

3. Declarații care privesc subiecte de îngrijorare pentru sistemul judiciar ca instituție

48. Judecătorii au dreptul să comenteze subiecte care privesc drepturi fundamentale ale omului, statul de drept, numirile judiciare sau promovarea și funcționarea corespunzătoare a administrării justiției, incluzând independența sistemului judiciar și separația puterilor⁴². Dacă subiectul afectează în mod direct activitatea instanțelor, judecătorii ar trebui să se simtă de asemenea liberi să comenteze chestiuni controversate, incluzând propuneri legislative și politica guvernamentală⁴³. Aceasta înseamnă că publicul are un interes legitim în a fi informat despre aceste probleme, deoarece ele implică subiecte importante pentru o societate democratică⁴⁴. Judecătorii aflați în poziții de conducere sau cei care au funcții în asociațiile judecătorilor sau în consiliile judiciare sunt evident în măsură de a vorbi în numele sistemului judiciar.

49. Judecătorii au dreptul de a formula cereri și comentarii cu privire la statutul lor, condițiile lor de muncă, precum și orice alte întrebări referitoare la interesele lor profesionale. Asociațiile judecătorilor joacă un rol proeminent în această problemă⁴⁵

50. Judecătorii ar trebui să manifeste reținere⁴⁶ pentru a evita compromiterea imparțialității sau independenței lor. În plus, ieșirile publice făcute în relația cu guvernul, referitoare la chestiuni de interes pentru justiție nu trebuie să apară ca făcând lobby la guvern sau ca indicând modul în care un judecător ar decide dacă anumite situații ar veni în fața instanței. Un judecător cu grad superior trebuie să fie deosebit de precaut în această privință datorită poziției sale proeminente.

4. Criticarea în public a sistemului judiciar / a colegilor judecători

51. În ceea ce privește critica sau informarea publică a chestiunilor care privesc sistemul judiciar, inclusiv comentariile cu privire la colegii judecători, CCJE urmează Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) recunoscând că reținerea se aplică judecătorilor în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar ar putea fi puse la îndoială⁴⁷. Acesta pentru că este necesar să se protejeze încrederea publicului împotriva atacurilor dăunătoare, mai ales având în vedere faptul că judecătorii care se confruntă cu critici sunt supuși unei obligații de reținere care îi împiedică să răspundă⁴⁸

52. Declarațiile sunt permise dacă nu depășesc simpla critică dintr-o perspectivă strict profesională, dacă fac parte dintr-o dezbateră pe probleme de mare interes public și dacă se bazează pe afirmații fundamentate⁴⁹. Moderația și corectitudinea trebuie să-l ghideze pe

⁴² Raportul Special ONU asupra independenței judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, paragraf 69; v. și Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 138; Opinia CCJE Nr. 18 (2015), paragrafele 33-34.

⁴³ Comentarii la Principiile de la Bangalore, paragraf 138.

⁴⁴ Cf. CtEDO Baka v. Hungaria [MC], 23.06.2016, cererea nr. 20261/12, § 165.

⁴⁵ Opinia Nr.23 a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), 2020

⁴⁶ Comentariu privind Principiile de conduită judiciară de la Bangalore, parag. 138

⁴⁷ Conform CtEDO Kudeshkina v. Rusia, 26.02.2009, Cauza nr. 29492/05, § 86; Di Giovanni v. Italia, 9.7.2103

Cauza nr. 51160/06, § 71; Panioglu împotriva României, 8.10.2020, Cauza nr. 33794/14, § 114.

⁴⁸ Conform CEDO Morice împotriva Franței [MC], 23.04.2015, Cauza nr. 29369/10, § 128.

⁴⁹ Conform CtEDO Baka v. Ungaria [MC], 23.06.2016, Cauza nr. 20261/12, § 171; Panioglu v. România, 8.10.2020, Cauza nr. 33794/14, § 119; Kudeshkina împotriva Rusiei, 26.2.2009, Cauza nr.. 29492/05, § 93.

judecător chiar și în difuzarea unor informații corecte⁵⁰. Atunci când critică alți actori din sistemul de justiție, un judecător trebuie să arate respect. Critica nu ar trebui să fie motivată de nemulțumire sau ostilitate personală sau de așteptarea unui câștig personal. În general, judecătorii ar trebui să evite să se exprime într-un mod impulsiv, iresponsabil și ofensator.

53. Este important ca sistemul judiciar să ofere o atmosferă care să permită judecătorilor să facă comentarii critice, mai ales într-o justiție organizată ierarhic, în care judecătorii depind de colegii de grad superior în ceea ce privește promovarea. Cu toate acestea, judecătorii ar trebui să se folosească mai întâi de toate măsurile de remediere existente, înainte de a ieși public.

5. Mandat politic în desfășurare / fost mandat politic

54. Implicarea directă în politica partizană poate ridica îndoieli cu privire la separarea puterilor și la independența sau imparțialitatea unui judecător, motiv pentru care multe state restricționează activitățile politice ale judecătorilor. Cu scopul de a garanta cetățenilor drepturile prevăzute de articolul 6 din CEDO, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) recunoaște ca fiind proporțională excluderea judecătorilor din funcțiile politice⁵¹. Potrivit Principiilor de la Bangalore, atribuțiile judiciare sunt incompatibile cu anumite activități politice, cum ar fi calitatea de membru al unui parlament național sau al unui consiliu local⁵².

55. CCJE se alătură CtEDO stabilind că apartenența anterioară la un partid politic nu este suficientă pentru a pune la îndoială imparțialitatea unui judecător, mai ales dacă nu există niciun indiciu că apartenența are vreo legătură cu fondul cauzei⁵³.

56. Cu toate acestea, pentru a proteja încrederea publicului în sistemul judiciar, standardele de bază de conduită judiciară, cum ar fi păstrarea reputației sistemului judiciar, ar trebui să continue să se aplice atunci când un judecător deține un mandat politic⁵⁴. În cazul în care judecătorii au încălcat standardele de independență și imparțialitate judiciară făcând anumite declarații în timpul activității lor politice, ei trebuie să se abțină în cazurile în care aspectele respective devin relevante. Pentru a păstra posibilitatea reluării funcției judiciare după mandatul lor politic, este imperativ ca aceștia să evite să facă declarații care îi fac să pară impropii pentru funcția judiciară.

57. În țările în care judecătorii pot deține un mandat politic (part-time) sau pot fi membri ai unui partid politic, pe lângă funcția lor judiciară, aceștia ar trebui să dea dovadă de reținere pentru a nu-și compromite independența sau imparțialitatea⁵⁵. Este imperativ ca aceștia să evite să adopte opinii strict partizane și ferme asupra oricăror probleme sau chestiuni politice care ridică îndoieli rezonabile cu privire la capacitatea lor generală de a se pronunța asupra unor astfel de chestiuni într-o manieră obiectivă.

VI. Apărarea independenței judecătorești ca îndatorire legală și/sau etică a judecătorilor, asociațiilor judecătorilor și consiliilor justiției

⁵⁰ A se vedea CEDO Kudeshkina împotriva Rusiei, 26.2.2009, Cauza nr. 29492/05, § 93.

⁵¹ A se vedea CtEDO Brike v. Letonia, 29.6.2000, Cererea din 47135/99.

⁵² Comentariu asupra Principiilor Bangalore, paragraf. 135

⁵³ A se vedea CEDO Otegi Mondragon și alții împotriva Spaniei (dec.), 6.11.2018, Cauza nr. 4184/15 (și colab).

⁵⁴ Cf. CtEDO Kudeshkina împotriva Rusiei, 26.2.2009, Cauza nr. 29492/05, §§ 85 și următoarele; în acest caz, judecătorul a fost suspendat din funcția sa judiciară în așteptarea alegerilor la care s-a prezentat drept candidat.

⁵⁵ Cf. Avizului CCJE nr. 3 (2002), paragraf. 30, 33; a se vedea, de asemenea, Raportul raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, paragraf. 66.

58. În conformitate cu Opiniile CCJE nr. 3 (2002)⁵⁶ și nr. 18 (2015)⁵⁷, CCJE afirmă că fiecare judecător este responsabil pentru promovarea și protejarea independenței judecătorești, care funcționează nu numai ca o garanție constituțională pentru judecător, ci și impune judecătorilor o obligație etică și/sau legală de a o manifesta și de a se pronunța în apărarea statului de drept și a independenței judiciare atunci când acele valori fundamentale sunt amenințate⁵⁸. Se extinde atât la chestiuni de independență internă, cât și externă.

59. Având în vedere cooperarea europeană și internațională în materie juridică și importanța dreptului european și internațional în protejarea independenței judiciare, judecătorii pot aborda amenințările la adresa independenței judiciare atât la nivel național, cât și internațional.

60. Dacă independența judiciară sau capacitatea puterii judecătorești de a-și exercita rolul constituțional sunt amenințate sau atacate, justiția trebuie să fie rezistentă și să-și apere poziția fără teamă⁵⁹. Această îndatorire apare în special atunci când democrația se află într-o stare de funcționare defectuoasă, cu valorile sale fundamentale dezintegrate, iar independența judiciară este atacată.

61. Întrucât datoria de apărare decurge din independența justiției, ea se aplică fiecărui judecător⁶⁰. Atunci când un judecător face astfel de declarații nu numai în calitate sa personală, ci și în numele unui consiliu judiciar, asociație profesională sau alt organ reprezentativ al sistemului judiciar, protecția acordată judecătorului respectiv va fi sporită⁶¹. Ținând cont de acest lucru și în funcție de problemă și context, consiliul judiciar⁶², asociațiile judecătorilor⁶³, președinții de instanțe sau alte organisme independente pot fi cel mai bine plasate pentru a aborda aceste probleme, spre exemplu chestiunile constituționale la nivel înalt. Judecătorii își pot exprima punctele de vedere și în cadrul unei asociații internaționale a judecătorilor.

62. Totuși, dacă oricare dintre aceste probleme ar apărea în instanța judecătorului și dacă imparțialitatea judecătorului ar putea fi pusă la îndoială în mod rezonabil, judecătorul trebuie să se retragă din orice procedură⁶⁴.

VII. Obligația judecătorilor de a explica justiția publicului

63. Judecătorii ar trebui să se străduiască să promoveze și să păstreze încrederea publicului în activitatea judiciară prin îmbunătățirea înțelegerii, transparenței și contribuind la evitarea declarațiilor publice false.⁶⁵ CCJE susține poziția adoptată în Principiile Bangalore conform căreia judecătorii ar trebui să urmărească să informeze publicul despre ce înseamnă

⁵⁶ Avizul CCJE nr. 3 (2002), parag. 34.

⁵⁷ Avizul CCJE nr. 18 (2015), parag. 41.

⁵⁸ CEDO, Żurek împotriva Poloniei, 10.10.2022, Cauza nr. 39650/18, § 222; Raportul Raportorului Special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, parag. 102; Adunarea Generală a ENTJ, Declarația de la Sofia 2013, alin. vii; Comentariu asupra principiilor Bangalore, parag. 140, cf. de asemenea, Magna Carta a judecătorilor CCJE, alin. 3.

⁵⁹ Avizul CCJE nr. 18 (2005), parag. 41

⁶⁰ CtEDO Żurek împotriva Poloniei, 10.10.2022, Cererea nr. 39650/18, § 222.

⁶¹ CtEDO Żurek împotriva Poloniei, 10.10.2022, Cererea nr. 39650/18, § 222.

⁶² Misiunea acestora este de a proteja independența judecătorului individual și a sistemului judiciar și de a proteja statul de drept, Avizul CCJE nr. 23 (2020), parag. 29; vezi și Avizul CCJE nr. 7 (2005), C.13.

⁶³ În general, asociațiile de judecători au un rol important în apărarea independenței judiciare în dezbaterile publice, a se vedea Avizul CCJE nr. 23 (2020), parag. 17.

⁶⁴ Cf. Comentariu asupra principiilor Bangalore, parag. 140.

⁶⁵ Cf. Avizului CCJE nr. 7 (2005), parag. 6-23; vezi, de asemenea, ENCJ, Justice Society and the Media, Raportul 2011-2012.

independența judiciară⁶⁶. Judecătorii ar trebui să explice în continuare activitatea sistemului judiciar, inclusiv îndatoririle și atribuțiile judecătorilor. Ei ar trebui să facă înțeles rolul justiției și relația lor cu celelalte puteri ale statului. În general, acestea ar trebui să ilustreze modul în care valorile sistemului de justiție funcționează în practică⁶⁷.

64. Până acum, CCJE s-a concentrat pe rolul educativ al instanțelor și al asociațiilor de judecători, deoarece acestea sunt deosebit de bine plasate pentru a-și asuma un astfel de rol⁶⁸. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a încurajat înființarea de purtători de cuvânt ai instanțelor sau de servicii de media și comunicare sub responsabilitatea instanțelor, a consiliilor judiciare sau a oricărui alt organism independent⁶⁹. Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (ENCJ) observă că judecătorii individuali ar trebui să fie reticenți să apară ca purtători de cuvânt în mass-media⁷⁰.

65. CCJE consideră că judecătorii individuali cu abilități de comunicare adecvate pot explica, de asemenea, funcționarea și valorile sistemului judiciar⁷¹. Pe lângă forumurile educaționale⁷², aceștia pot folosi mass-media, inclusiv rețelele sociale, ca un instrument excelent pentru sensibilizare și educație publică⁷³. În astfel de cazuri, judecătorii ar trebui să se pregătească temeinic în cooperare cu judecătorii numiți să se ocupe de relațiile cu mass-media sau ofițerii de informare publică⁷⁴ și să aibă grijă să respecte obligațiile de rezervă, exprimându-se într-o manieră neutră și imparțială⁷⁵.

VIII. Utilizarea platformelor de socializare de către judecători

1. Libertatea de exprimare a judecătorilor offline și online

66. Este îndeobște acceptat că drepturile pe care oamenii le au offline sunt protejate în aceeași măsură online, în special libertatea de exprimare. Sub rezerva următoarelor aspecte, judecătorii pot utiliza platformele de socializare ca orice alt cetățean⁷⁶.

2. Elaborarea de orientări pentru utilizarea platformelor de socializare de către judecători

a) Definiția platformelor sociale

⁶⁶ Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore, parag. 44

⁶⁷ A se vedea, de asemenea, Raportul RECJ privind Încrederea Publică și Imaginea Justiției (2018-2019), Capitolul V, 5.3.

⁶⁸ Avizul CCJE nr. 23 (2020), pp. 44-46; Avizul CCJE nr. 18 (2015), alin. 32; Avizul CCJE nr. 7 (2005), p. 6-23.

⁶⁹ A se vedea Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind Judecătorii: independență, eficiență și responsabilități, punctul 19; cf. Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ), Ghid de comunicare cu mass-media și publicul pentru instanțe și autoritățile de urmărire penală, CEPEJ(2018)15 și deja Avizul CCJE nr. 7 (2005), parag. 33 și urm.

⁷⁰ ENCJ, Raport 2011-2012, alin. 6.2.6.

⁷¹ Cf. Raport ENCJ 2018-2019, Capitolul V, 5.3.

⁷² Cf. Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore, parag. 156-157.

⁷³ Cf. Raportului Raportorului Special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, parag. 77; Orientări neobligatorii UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, parag. 1, 8; cf. Raport RENJ 2018-2019, Capitolul II, 2.1.

⁷⁴ Vezi ANCJ, Raport 2011-2012, pentru 6.2.6.

⁷⁵ Cf. Orientări neobligatorii UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, para.1.

⁷⁶ Pentru aplicarea art. 10 din CEDO comunicării online, a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului - *Delfi AS împotriva Estoniei* [MC], 16.6.2015, Cererea nr. 64569/09, § 110; *Kozan împotriva Turciei*, 1.3.2022, Cererea nr. 16695/19.

67. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) reamintește că, în accepțiunea generală, noțiunea de social media desemnează forme de comunicații electronice (cum ar fi site-uri web pentru rețele de socializare și microblogging) prin care utilizatorii creează comunități online pentru a partaja informații, idei, mesaje private și alte conținuturi (cum ar fi videoclipuri). Ca efect al Recomandării Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Rec(2022)11 privind principiile administrării mass-mediei și a comunicării, Avizul/Opinia utilizează un sens larg al noțiunii de platforme sociale și califică platformele sociale drept servicii digitale care conectează participanții pe piețe multilaterale, stabilesc regulile pentru astfel de interacțiuni și utilizează sisteme algoritmice pentru a colecta și analiza datele și pentru a-și personaliza serviciile⁷⁷.

b) Aplicabilitatea normei generale privind obligația de rezervă

68. Instrumentele internaționale nu conțin prea multe indicații cu privire la modul în care judecătorii ar trebui să își exercite libertatea de exprimare online. Ideea general acceptată, pe care CCJE o susține, este că se aplică obligația generală de rezervă⁷⁸. Aceasta înseamnă că judecătorii ar trebui să evite exprimarea de opinii sau schimbul de informații cu caracter personal online care sunt de natură a submina independența și imparțialitatea sistemului judiciar, dreptul la un proces echitabil sau demnitatea funcției și (încrederea publicului în) autoritatea sistemului judiciar. În acest scop, judecătorii trebuie să arate circumspecție în utilizarea platformelor sociale⁷⁹. Astfel cum a statuat Raportorul special al ONU pentru independența judecătorilor și a avocaților, aplicarea obligației de rezervă comunicării pe platformele de socializare nu înseamnă că judecătorii trebuie să se retragă din viața publică ce se desfășoară pe rețelele de socializare⁸⁰.

69. Sub rezerva unor excepții, comunicarea privată nu ar trebui să facă obiectul unor restricții referitoare la libertatea de exprimare. Comunicarea privată este înțeleasă ca având loc bilateral sau într-un grup închis la care judecătorul trebuie să permită accesul, inclusiv servicii de mesagerie de la persoană la persoană sau grupuri închise.

c) Adaptarea comportamentului judecătorului la provocările specifice ale platformelor de socializare

70. Utilizarea platformelor de socializare ridică noi provocări și preocupări etice legate de decența/adecvarea/cuviința conținutului postat și de manifestarea părtinirii sau a interesului. Platformele de socializare dispun de o accesibilitate și o transmisie largă, ceea ce implică un control mai strict al conținutului postat. Platformele de socializare au o capacitate permanentă de stocare, ceea ce sporește riscul de creare a unor profiluri (digitale). Acestea conțin comunicare personală în formă scrisă, ceea ce crește riscul ca mesajele private să fie publicate fără permisiune, precum și riscul de distorsionare a conținutului ca efect al unor transmiteri succesive⁸¹. Comunicarea este rapidă și țintită, ceea ce i-ar putea determina pe judecători să publice postări imprudente. Acțiuni precum aprecierile sau distribuirea informațiilor prezentate de alte persoane pot părea relativ insignifiante sau făcute cu detașare, dar acestea se califică

⁷⁷ A se vedea anexa la Recomandarea CM/Rec(2022)11 a Comitetului de Miniștri privind principiile pentru administrarea social media și a comunicării, punctul 4.

⁷⁸ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de comunicare socială de către judecători, punctele 1 și 15; Raportul Raportorului special al ONU pentru independența judecătorilor și a avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctele 78 și 81; a se vedea și Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: Independență, eficiență și responsabilități, punctul 19.

⁷⁹ A se vedea Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 40, cu privire la relațiile cu presa.

⁸⁰ Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și a avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 79.

⁸¹ A se vedea Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și a avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 81; a se vedea Raportul ENCJ 2018-2019, capitolul II, 2.1.

drept expresii obișnuite ale opiniei unui judecător⁸². Spre deosebire de mass-media tradițională, în cazul platformelor de socializare lipsește gardianul, ceea ce permite judecătorilor să publice orice le vine în minte.

71. Aceste riscuri specifice impun unui judecător să manifeste o prudență specială în ceea ce privește comunicarea sa în cadrul rețelelor de socializare⁸³. CCJE observă un risc semnificativ ca partajarea conținutului personal să poată influența negativ reputația unui judecător sau a întregului sistem judiciar⁸⁴. Rezultă că judecătorii nu ar trebui să se angajeze în conversații pe pagini de socializare sau servicii de mesagerie cu părțile, cu reprezentanții acestora sau cu publicul larg cu privire la cauzele soluționate sau la cele susceptibile de a le fi deferite⁸⁵. Aceștia ar trebui să fie precauți cu privire la riscul de denaturare pe care îl implică includerea unor remarci în grupuri închise. Ei ar trebui să fie prudenți să nu își creeze, prin comentariile lor, un "profil" de natură a crea impresia că le lipsește deschiderea și obiectivitatea cu privire la anumite subiecte. Același lucru este valabil și pentru grupurile din cadrul platformelor de socializare în care intră sau pentru persoanele pe care le urmăresc sau pentru comentariile pe care le apreciază sau pe care le distribuie, deoarece cu cât acestea sunt mai unilaterale, cu atât mai multe persoane i-ar putea percepe pe acești judecători ca nefiind independenți și imparțiali⁸⁶. Atunci când sunt implicați într-o discuție cu privire la activitatea desfășurată de aceștia în calitate de judecători, respectarea/protejarea autorității și a demnității funcției ar trebui să descurajeze comentariile prin care judecătorii pun sub semnul întrebării corectitudinea acestora în îndeplinirea atribuțiilor.

72. Judecătorii trebuie să se asigure că mențin autoritatea, integritatea, solemnitatea și demnitatea funcției lor judiciare⁸⁷. Ei ar trebui să fie conștienți de faptul că limbajul, ținuta, fotografiile și divulgarea altor detalii cu caracter personal ar putea încălca reputația sistemului judiciar. A permite judecătorilor să împărtășească detalii private, cum ar fi stilul de viață sau familia, prezintă unele riscuri în această privință. Dacă o exprimare are potențialul de a compromite reputația judecătorului sau a sistemului judiciar ar trebui evaluat în funcție de circumstanțele cauzei.

73. Judecătorii nu ar trebui să se implice pe platformele de socializare într-un mod care poate afecta în mod negativ percepția publică a integrității acestora, spre exemplu, în calitate de influenceri.

74. Judecătorii ar trebui să analizeze dacă vreun conținut digital inadecvat prealabil numirii lor în funcție ar putea să afecteze încrederea publicului în imparțialitatea acestora sau să submineze reputația sistemului judiciar. În caz afirmativ, ar trebui, în măsura în care este posibil, să elimine acest conținut, în conformitate cu normele aplicabile jurisdicției lor⁸⁸.

d) Recomandarea de a utiliza transparent platformele de socializare (cu condiția permisiunii)

⁸² A se vedea Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de comunicare socială de către judecători, punctul 6.

⁸³ A se vedea Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și a avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 81.

⁸⁴ A se vedea Raportul ENCJ 2018-2019, capitolul II, 2.1.

⁸⁵ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de comunicare socială de către judecători, punctul 17.

⁸⁶ A se vedea Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de comunicare socială de către judecători, punctul 18.

⁸⁷ A se vedea Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de socializare de către judecători, punctele 5 și 18.

⁸⁸ A se vedea Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de socializare de către judecători, punctul 21.

75. Obligația de rezervă se aplică comunicării pe platformele de socializare, indiferent dacă judecătorii își dezvăluie sau nu identitatea⁸⁹. Nu există niciun temei pentru a împiedica judecătorii să folosească pseudonime. Cu toate acestea, pseudonimele nu permit un comportament lipsit de etică. În plus, nemenționarea funcției judiciare sau utilizarea unui pseudonim nu garantează că adevăratul nume sau funcția judiciară nu vor deveni publice. Plasarea, în profilurile lor sociale, a unei atenționări potrivit cu care conținutul sau opiniile sunt exprimate în capacitatea lor personală nu îi scutește pe judecători de respectarea obligației de rezervă.

e) Sublinierea importanței formării judecătorilor cu privire la utilizarea platformelor de socializare

76. CCJE subliniază importanța formării tuturor judecătorilor cu privire la aplicațiile de socializare și implicațiile etice ale utilizării lor în contexte personale și profesionale⁹⁰.

77. Judecătorii ar trebui sprijiniți să înțeleagă care este gradul de reticență ce le permite să-și protejeze securitatea și să își îndeplinească obligațiile de salvagardare a independenței și a imparțialității, a demnității funcției și a încrederii publicului în sistemul judiciar. A înțelege care sunt platformele de socializare în uz, cum funcționează diferitele platforme de socializare, ce gen de informații sunt oportune a fi partajate pe diverse platforme de socializare și care sunt riscurile și consecințele potențiale ale participării la o astfel de comunicare pe platformă ar constitui domenii adecvate pentru formarea judecătorilor. Formarea ar trebui să acopere aspecte tehnice (cum ar fi diferitele setări de confidențialitate ale diferitelor platforme de socializare), aspecte privind crearea de profiluri și privind protecția datelor.

78. Sistemul judiciar ar trebui să formeze atât judecătorii nou numiți, cât și judecătorii definitiv în mod continuu. Asociațiile de judecători pot contribui la formare, schimb de cunoștințe și de bune practici între judecători.

IX. Recomandări

1. Un judecător se bucură de dreptul la libertatea de exprimare ca orice alt cetățean. Pe lângă acest drept individual al judecătorului, există o cerință a liberei participări a judecătorilor la dezbaterile de interes public, mai ales în ceea ce privește chestiunile legate de sistemul judiciar, cerință impusă de principiile democrației, separării puterilor în stat și pluralismului.

2. În situațiile în care democrația, separarea puterilor în stat sau statul de drept sunt amenințate, judecătorii trebuie să fie fermi și au obligația de a se exprima în apărarea independenței sistemului judiciar, a ordinii constituționale și a restaurării democrației, atât la nivel național, cât și internațional. Acest lucru include puncte de vedere și opinii cu privire la aspecte care sunt sensibile din punct de vedere politic și se extinde atât la independența internă, cât și la cea externă a judecătorilor individuali și a sistemului judiciar în general. Judecătorii care iau cuvântul în numele unui consiliu judiciar, al unei asociații profesionale sau al altui organ reprezentativ al sistemului judiciar se bucură de o libertate de apreciere mai mare în acest sens.

⁸⁹ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea platformelor de comunicare socială de către judecători, punctul 16. Acest lucru nu încalcă standardele etice aplicabile sau normele existente care interzic identificarea judecător în calitate de membru al sistemului judiciar pe rețelele de socializare. A se vedea punctele 12-13.

⁹⁰ A se vedea, de asemenea, Raportul ENCJ pentru perioada 2018-2019, capitolul II, 2.7; Raportul ENCJ 2011-2012, 6.2.4 ; UNODC Orientări neobligatorii privind utilizarea platformelor de socializare de către judecători, punctele 14, 38-40; a se vedea Avizul CCJE nr.23 (2020), paragraful 18; CCJE Magna Carta, paragraful 18.

3. În afară de asociațiile de judecători, de consiliile judiciare sau de orice alt organism independent, judecătorii în mod individual au datoria etică de a explica publicului sistemul judiciar, funcționarea acestuia și valorile sale. Prin sporirea înțelegerii, a transparenței și ajutând la evitarea reprezentărilor publice eronate, judecătorii pot contribui la promovarea și menținerea încrederii publice în activitatea judiciară.

4. În exercitarea libertății lor de exprimare, judecătorii ar trebui să țină seama de specificul responsabilităților și îndatoririlor lor în societate și să dea dovadă de reținere în exprimarea opiniilor în orice împrejurare în care, în ochii unui observator rezonabil, declarațiile/afirmațiile acestora le-ar putea compromite independența sau imparțialitatea, demnitatea funcției sau să pună în pericol autoritatea sistemului judiciar. În special, aceștia ar trebui să se abțină de la comentarii cu privire la fondul cauzelor pe care le judecă. Judecătorii trebuie, de asemenea, să păstreze confidențialitatea procedurilor.

5. Ca principiu general, judecătorii ar trebui să evite implicarea în controverse publice. Chiar și în cazurile în care apartenența lor la un partid politic sau participarea lor la o dezbatere publică este permisă, este necesar ca judecătorii să se abțină de la orice activitate politică care ar putea compromite independența sau imparțialitatea acestora sau reputația sistemului judiciar.

6. Judecătorii ar trebui să fie conștienți de beneficiile, precum și de riscurile comunicării în mass-media. În acest scop, sistemul judiciar ar trebui să asigure formarea judecătorilor astfel încât aceștia să fie educați cu privire la utilizarea mijloacelor de comunicare, ce pot fi utilizate ca un instrument excelent pentru informarea publicului. În același timp, trebuie să conștientizeze că, atunci când postează pe rețelele de socializare, ceea ce publică capătă caracter permanent, chiar și după ștergere, și poate fi interpretat liber sau chiar scos din context. Pseudonimele nu acoperă comportamentul online lipsit de etică. Judecătorii ar trebui să se abțină de la a posta orice ar putea compromite încrederea publicului în imparțialitatea acestora sau ar putea intra în conflict cu demnitatea funcției sau a sistemului judiciar.

7. Norme sau coduri de conduită privind întinderea libertății de exprimare a judecătorilor și orice limitare a exercițiului acestei libertăți ar trebui să fie stabilite de judecătorii înșiși sau de asociațiile lor profesionale.